

during the specified period. There is the description of the work of the Speech Therapy cabinet, which was opened at the Department of Deaf and Speech Therapy of Kyiv state pedagogical university named after O.M. Gorky. On the basis of this cabinet there were conducted observation and correction of the Speech disorders of children of the pre-school age. Within the article it is paid attention to the significant increasing of the amount of the special literature which is devoted to the work with children with the disorders of the mental-physical and disorders of speech in particular. It is revealed the active work of scientists on the improvement of methods of diagnostics and methods of the overcoming Speech disorders. The article has conclusions and there are presented prospects of the further research within the Speech therapy assistance to children during 60-70s of the 20th century in Ukraine.

Key words: speech therapy, speech disorders, speech therapy assistance, special institutions, historical aspect, disorders of the mental-physical development.

DOI 10.31392/NPU-nc.series 19.2020.39.10

УДК 37.013.42:004.928-056.26

Т.А. Мартинюк

martynyuk.t@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9288-8179>

СОЦІАЛЬНО-ІНТЕГРАТИВНІ РЕСУРСИ ЗАСОБІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ АНІМАЦІЇ В РОБОТІ З МОЛОДДЮ З ІНВАЛІДНІСТЮ

У статті розглянуто засоби соціокультурної анімації як багатосторонню інтервенцію за допомогою різноманітних ресурсів на різні сфери психіки з метою їх активізації. У статті запропоновано авторське поняття «засоби соціокультурної анімації», визначено основні та допоміжні групи засобів соціокультурної анімації зважаючи на первинність та значущість їх впливу. Особлива увага звернута на соціально-інтегративні ресурси різних засобів соціокультурної анімації. Автором визначено ефективними такі групи соціально-інтегративних ресурсів, якими потенційно володіють засоби соціокультурної анімації в роботі з молоддю з інвалідністю: інтегративно-рекреативні, інтегративно-релаксаційні, інтегративно-комунікативні, інтегративно-адаптивні, інтегративно-захисні, інтегративно-реабілітаційні, інтегративно-розвиваючі, інтегративно-реконструктивні, духовно-культурні, інтегративно-творчі, інтегративно-освітні, інтегративно-виховні.

Ключові слова: соціокультурна анімація, засоби соціокультурної анімації, молодь з інвалідністю, соціально-інтегративні ресурси, соціальна інтергація.

Постановка проблеми. Використання культури й мистецтва в контексті соціокультурної анімації відрізняється від таких же дій у межах соціально-культурної діяльності, оскільки соціокультурна анімація (долі – СКА), як суспільний підхід, розглядає ці засоби не лише як засоби впливу на життя молодої людини з інвалідністю, а як багатосторонню інтервенцію. Це і втручання з допомогою різноманітних ресурсів, якими володіє музика, театр, дозвілля, спільна творчість тощо, у різні сфери психіки індивіда – пізнавальну, мотиваційну, вольову, емоційну – та пробудження, активізація цих сфер. Молода людина краще себе розуміє, знаходить у собі нові можливості, починає прагнути до змін, у неї поліпшується самопочуття. З іншого боку, це втручання в різні сфери життєдіяльності, які можуть лишатися зачиненими для молоді з інвалідністю як зважаючи на порушення функцій їхнього організму, так і на ті бар'єри, які сама людина чи її оточення будують; руйнування з допомогою творчості, спілкування з об'єктами культури низки стереотипів та уявлень про інвалідність лише як хворобу, як вирок тощо, транслювання через матеріальні та духовні витвори мистецтва своїх поглядів на світ, деякі проблеми та, як результат, формування певної ніші в суспільному житті. Вказану рушійну силу соціокультурній анімації і як суспільному підходу, і як практичній діяльності надають її засоби.

Аналіз досліджень і публікацій. Щоб з'ясувати, що певні «інструменти» впливу на індивіда та групу стають засобами лише в спеціально розробленій системі, формуючи підхід до засобів СКА, ми спиралися на здобутки вітчизняних та закордонних дослідників – щодо технологій: С. Байлик, Я. Зоськи, Ю. Моздакової; форм: Ю. Возної, М. Моїсеєвої, І. Петрової, С. Філімонова; методів: Ю. Ждановича, М. Журавльової, А. Полянничко соціокультурної анімації. Відповідно до позицій вищеназваних науковці сам засіб СКА як «інструмент» має певне наповнення (джерело впливу), має певну сферу застосування та форми і методи свого втілення, що, у кінцевому результаті й забезпечує його бажаний ефект

(розвивальний, корекційний, інтегративний тощо).

У процесі змістового наповнення кожної групи ми спиралися на праці дослідників, що розкривають функції соціокультурної анімації (С. Байлик, М. Журавльова, Т. Лесіної, Є. Мамбекова, М. Петрової, І. Петрової, В. Челоусової) її мету (С. Суханової, І. Шульги, Л. Сайкіної), завдання (В. Кулініченко, Н. Максимовської, Т. Скорик, Н. Ярошенко) та потенціал (Н. Клименюк, О. Кольцової, Л. Тарасова як загалом, так і в роботі з молоддю з інвалідністю).

Метою статті є визначення та аналіз впливу соціально-інтегративних ресурсів засобів соціокультурної анімації в роботі з молоддю з інвалідністю.

Виклад матеріалу дослідження. У визначенні поняття «засоби» вчені звертають увагу як на інструментальний аспект, даючи відповідь на питання «як?», «з допомогою чого?», «у який спосіб?», так і на процесуально-цільовий, даючи відповідь на питання «з якою метою?», «для чого?». Ми, формулюючи авторське визначення поняття, будемо враховувати як виявлені закономірності, так і три головні завдання, що має виконувати соціокультурна анімація (соціальні, освітні, культурні), а також головну мету, до якої ми прагнемо – соціальна інтеграція. Отже, визначаючи зміст поняття «засоби соціокультурної анімації» ми будемо мати на увазі систему «інструментів» (технологій, форм, методів, способів впливу, видів діяльності, заходів і закладів), з допомогою яких можна посприяти молодим людям з інвалідністю розкрити потенційні можливості, актуалізувати ресурси, проявити цілеспрямовану свідому активність та участь у процесі власного розвитку (соціального, освітнього, культурного), трансформації, поліпшення або подолання соціальних умов задля успішної соціальної інтеграції.

Хочемо зазначити, що жодна технологія, форма чи метод тощо не є засобами соціокультурної анімації априорі. Вони набувають свого сенсу лише в контексті певного виду діяльності. Тому гра – може бути просто розвагою, може бути засобом навчання (передачі знань, умінь, формування навичок), а може виступати і як засіб СКА, якщо має на меті протидію соціальній ізоляції та сприяє розвитку соціальних навичок учасників.

Можна визначити такі групи засобів соціокультурної анімації:

- 1) основні – мовні засоби (усні та писемні (друковані), художні засоби, інтерактивні (психолого-педагогічні) засоби, спортивно-оздоровчі засоби, інституційні засоби;
- 2) допоміжні засоби – наочні засоби, технічні засоби, матеріальні засоби.

Розподіл засобів СКА на основні та допоміжні здійснено нами зважаючи на первинність та значущість їх впливу. Якщо з допомогою основних засобів СКА ми можемо організувати безпосередню взаємодію молоді людини з культурою та мистецтвом, то допоміжні засоби виконують дотичну, корекційну дію, адже залучаючись, наприклад, до підготовки виробничих матеріалів чи гримування акторів, молода людина з інвалідністю відчувається корисною, а також поступово долає внутрішні бар'єри, що вона нічого не може, налагоджує елементарні міжособистісні стосунки.

Особливу увагу хочемо звернути на соціально-інтегративні ресурси різних засобів соціокультурної анімації, які, вслід за Д.В. Шамсутдіною, ми розглядаємо, як «потенційні можливості, що за певних умов стають реальністю, засобом якісної зміни процесу або явища. Перехід можливості в реальність є процес актуалізації ресурсів, а нова якість соціалізації, інкультурації та самореалізації особистості – її результат» (Д. Шамсутдінова, 2003, с.23). Тобто, як ми вже писали вище, кожен засіб володіє потенційними можливостями. Для того, щоби їх актуалізувати, потрібно врахувати також такі параметри як суб'єкт соціальної інтеграції та його соціально-психологічні характеристики, просторово-часові характеристики (місце й час проведення, доступність). Важливою в контексті використання засобів СКА з метою соціальної інтеграції молоді з інвалідністю є і роль фахівців (як соціальної сфери, так і освітньої, культурної) – їхня готовність та зусилля до організації своєї професійної діяльності в рамках соціокультурної анімації, до створення необхідних умов. З іншого боку, не менш важлива цілеспрямована активність самої особистості – молоді людини з інвалідністю, як у напрямі участі, так і в напрямі ініціації певних заходів, їх тематики тощо. Тільки в такому комплексі запропоновані вище засоби СКА та форми їх втілення будуть сприяти реалізації їх соціально-інтегративних ресурсів у роботі з молоддю з інвалідністю. Ми визначили такі групи соціально-інтегративних ресурсів, якими потенційно володіють засоби соціокультурної анімації в роботі з молоддю з інвалідністю: інтегративно-рекреативні, інтегративно-релаксаційні, інтегративно-комунікативні, інтегративно-адаптивні, інтегративно-захисні, інтегративно-реабілітаційні, інтегративно-розвиваючі, інтегративно-реконструктивні, духовно-культурні,

інтегративно-творчі, інтегративно-освітні, інтегративно-виховні.

Інтегративно-рекреативні ресурси: повноцінний відпочинок від повсякденного рутинного життя; відновлення та розвиток фізичних сил молодшої людини з інвалідністю, відновлення витраченої енергії; розвиток усвідомлених потреб і мотивів раціональної організації дозвілля; поживлення та урізноманітнення дозвілля; наповнення повсякденного життя молодшої людини з інвалідністю радістю, створення атмосфери свята; отримання почуття насолоди, успіху, особистої значущості й досягнення особистих цілей.

Інтегративно-релаксаційні ресурси: вивільнення молодшої людини з інвалідністю від щоденної фізичної та психічної втоми, психосоматичне розслаблення, відпочинок, емоційна розрядка; створення можливостей для переходу від щоденної ситуації, оточення до вільного, відпочинкового; виявлення та аналіз думок і почуттів, які молодша людина з інвалідністю звикла придушувати.

Інтегративно-комунікативні ресурси: пошук нових взаємовідносин між молодими людьми з інвалідністю та іншими соціальними групами; забезпечення можливості придбання позитивного досвіду соціально-комунікативної взаємодії; формування умінь зацікавити своєю особистістю, привернути до себе увагу тих людей, з якими відбувається взаємодія; розвиток уваги, чутливості як до зовнішніх проявів у поведінці, так і до внутрішніх змін інших людей; набуття досвіду взаємодії, вдосконалення моделей поведінки та діяльності в соціальному середовищі; встановлення взаємовідносин молодшої людини з інвалідністю з діяльністю соціальних інститутів; об'єднання зусиль молодих людей з інвалідністю або їх груп із запитом суспільства; налагодження ефективної комунікації на різних рівнях соціального простору.

Інтегративно-адаптивні ресурси: пристосування молодшої людини з інвалідністю до численних змін навколишнього світу; підвищення адаптаційного потенціалу молодих людей з інвалідністю різного віку в нових умовах середовища; формування нового ставлення до навколишнього матеріального та духовного світу; соціалізація особистості та її готовність до динамічних змін; підвищення соціально-педагогічного потенціалу освітніх, громадських, культурних, дозвіллевих, туристичних закладів та організацій у роботі з молоддю з інвалідністю.

Інтегративно-захисні ресурси: раннє виявлення соціальних проблем молодих людей з інвалідністю, інформування, підтримка та правовий захист задля запобігання їх хронічному перебігу; усунення або пом'якшення соціальних конфліктів, зважаючи на фізичні відмінності молоді з інвалідністю; створення умов, що сприяють «соціальному, культурному та політичному самовираженню, що ґрунтується на свободі думки на рівні особистості, сусідства, громади, регіону або, навіть, установи» (Н. Moser, 2004, с.23); формування толерантності.

Інтегративно-реабілітаційні ресурси: створення позитивних емоцій і стимуляція психологічної стабільності; зміцнення емоційного, соціального та духовного здоров'я молодшої людини з інвалідністю; формування більш адекватного ставлення до своєї хвороби завдяки систематичному створенню ситуацій успіху, що сприяють підвищенню впевненості молодшої людини у своїх силах і можливостях; демонстрація досягнень і можливостей у значущому середовищі; подолання особистісних тенденцій до соціальної дезінтеграції, соціально-культурного відчуження та почуття власної неповноцінності, непотрібності, безцільності власного існування, безсилля, втрати цінності свого «Я»; профілактика адикцій (наркотична, алкогольна та ін.) чи інших відхилень у поведінці; подолання складних життєвих ситуацій та запобігання розвитку кризових станів особистості; допомога молодій людині з інвалідністю так організувати своє життя, щоби перешкодити наявному порушенню функцій організму стати визначальним у формуванні та становленні особистості.

Інтегративно-реконструктивні ресурси: стимулювання самовираження молодшої людини з інвалідністю задля розкриття її здатності змінювати навколишнє середовище, певні ситуації в ньому відповідно до власних потреб, поглядів, цілей; спрямування на пошук нестандартних підходів до розв'язання проблем, генерування ідей, планування своєї діяльності; перетворення навколишньої дійсності; створення особливих психолого-педагогічних умов, що сприяють подоланню психологічних перешкод до соціальної взаємодії; створення умов для широкого спілкування з іншими людьми з інвалідністю та здоровим оточенням; створення умов, що забезпечують оптимальний розвиток художніх здібностей з огляду на захворювання, індивідуальні та вікові особливості; зміна позиції суспільства щодо молодих людей з інвалідністю.

Духовно-культурні ресурси: формування в молоді з інвалідністю почуття причетності до світу прекрасного; поглиблення відповідних знань та культурних інтересів; цілеспрямований культурний розвиток особистості; освоєння культурної спадщини людства; етико-естетичний вплив, прилучення до гуманістичних ідеалів і цінностей; реалізація потреби в духовному перетворенні; отримання знань про можливості мистецтва в задоволенні своїх потреб; формування умінь використовувати духовно-культурні знання у власному саморозвитку; перенесення досвіду життя, представленого у творах мистецтва у власний життєвий досвід.

Інтегративно-творчі ресурси: пізнання себе як суб'єкта життєдіяльності і творчості; творчий розвиток, реалізація творчих здібностей, розвиток активності та ініціативності; творче співвіднесення своєї особистості з художнім образом; задоволення потреб у творчій, перетворювальній діяльності; формування мотивації до різних способів самодіяльності; виробництво певного виду культурних цінностей; «перенесення молоді людини в інший світ, у якому вона по-новому навчиться діяти, приймати рішення, покине свою фізичну оболонку і набуде необмежених можливостей фантазії» (А. Шаровська, 2009, с. 43).

Інтегративно-розвиваючі ресурси: сприйняття себе як джерела власного розвитку та розвитку інших; формування умінь використовувати вільний час для саморозвитку; розвиток активності для участі молоді людини з інвалідністю в соціальному та політичному житті суспільства; «специфічний соціальний контроль вільного часу, що сприяє максимальному вираженню внутрішнього «Я» особистості»; інтелектуальне та фізичне вдосконалення, розвиток процесів рефлексії; мобілізація невикористаних соціокультурних навичок та ресурсів молодих людей з інвалідністю; розвиток пізнавальної і емоційно-вольової сфери, необхідної для поліпшення якості життя.

Інтегративно-освітні ресурси: неформальна освіта молоді людини з інвалідністю, її самоосвіта; отримання нової інформації про країну, регіон, людей тощо, з культурними здобутками яких знайомилися; підвищення рівня культури та освіченості молоді людини з інвалідністю; засвоєння конструктивних способів поведінки для досягнення поставленої мети; створення особливих навчальних ситуацій на базі життєвого досвіду молоді з інвалідністю; забезпечення молоді з інвалідністю стандартними схемами поведінки і взаємодії, що дасть змогу подолати або запобігти почуттю власної неповноцінності; засвоєння нових умінь, навичок, видів і способів діяльності.

Інтегративно-виховні ресурси: розвиток громадянської активності в соціальному середовищі; мотивація до участі в суспільному житті; засвоєння просоціальних поведінкових практик; формування таких соціально-значущих якостей особистості, як соціальна активність, комунікативність, організованість, мобільність, креативність; допомога молоді з інвалідністю позбутися інфантильності та набутти самостійності; формування через культуру й мистецтво активної життєвої позиції, яка потім може поширитися на інші сфери.

Кожна група засобів соціокультурної анімації має комплекс таких ресурсів, однак одні з них є більш дієвими, значущими в конкретних умовах, а також під час роботи з певною категорією клієнтів. Тому розуміння сутності кожної з груп ресурсів (основний їх потенціал) потрібен для того, щоби фахівець міг краще зорієнтуватися у їх виборі. Щодо кожної групи засобів нами представлено кілька соціально-інтегративних ресурсів, однак кількість кодів однієї групи ресурсів може бути більша або менша. Так, щодо такої форми реалізації художніх засобів соціокультурної анімації як арттерапевтичні групи переважними є саме інтегративно-релаксаційні та інтегративно-реабілітаційні ресурси, тоді як щодо інтерактивних засобів головними є інтегративно-освітні ресурси. Зважаючи на це фахівець, який буде працювати з певною молоді людиною чи групою осіб з інвалідністю, буде враховувати, які можливості надають різні групи засобів, тобто, чим меншу кількість певних ресурсів вони мають, тим рідше їх потрібно використовувати для реалізації відповідних завдань практичної роботи з молодими людьми (розвиваючих, творчих тощо).

Відповідні коди різних груп ресурсів ми визначили і для допоміжних засобів. Це пов'язано із тим, що ці засоби, як ми зазначали вище, не виконують безпосередньо завдань соціальної інтеграції, але без них ми не можемо їх повноцінно реалізувати. Окрім того, молоді люди, залучені до роботи з певними допоміжними ресурсами не у ролі споживачів, а в ролі професіоналів (гример тощо) теж здобувають від цього певний інтегративний потенціал.

Окрім того, ми хочемо наголосити, що головним у застосуванні різних засобів має бути

орієнтованість на клієнтів. Водночас у такий спосіб молоді люди з різними інтересами та різними типами порушення функцій організму можуть найширше познайомитися з різними видами мистецтва, культури тощо та вибрати для себе стартовий варіант – той, з якого вони почнуть рух до змін.

Важливим у роботі з молоддю з інвалідністю є також поетапність цього процесу. Вважаємо за доцільне на перших етапах залучення до соціокультурної анімації враховувати, що різні засоби СКА можна застосовувати як залежно від готовності їх приймати самими клієнтами, так і від можливостей, які вони створюють для задоволення потреб молодшої людини з інвалідністю, формування її суб'єктності та, в кінцевому результаті, свідомої інтеграції в соціум. А для цього варто залучати передусім ті засоби, які не створюють додаткових бар'єрів. Тобто, якщо молодій людині легше (фізично, психологічно) спочатку подивитися рекомендований фільм (кінотерапія) та осмислити його вплив на себе, а не долучитися до спільного перегляду та обговорення ідей, які він транслює (кінотренінг), то потрібно починати саме з першого.

Поетапність має проявлятися і в поступовості розширення форм залучення молодшої людини до СКА з огляду на те, які вони пропонують можливості для збільшення самостійності особи. Так, робота з книгою може розглядатися як засіб індивідуальної бібліотерапії (читання чи слухання книг відповідної тематики). Тобто вплив здійснюється на психіку тієї людини, яка сприймає книгу. Далі можна пропонувати буккросинг (С. Ковальчук, 2014) – обмін книгами як налагодження елементарних контактів з оточуючими; потім участь у книжковому флешмобі (як он-лайн, так і в реалі), коли потрібно розповісти про книгу, яка тебе зацікавила, та порадити її іншій людині, а також прочитати книги, які рекомендують інші, та взяти участь в їх обговоренні. Поступовому формуванню суб'єктності сприятиме більш активна подальша робота. Наприклад, молоді люди із порушенням статодинамічних функцій можуть читати вголос для людей різного віку з порушенням функцій зору чи для літніх людей (для профілактики емоційної депривації), хворих (дорослих чи дітей для запобігання госпіталізму); зайнятися озвучування книг для поширення їх надалі в аудіоформаті. Це сприяє налагодженню стосунків, формуванню почуття корисності; розвивається почуття взаємодії, взаємозв'язку з іншими людьми. Окремий етап роботи – це співпраця з бібліотекою в підборі книг для різних людей, буктрейлер – підготовка коротких відеороликів за мотивами книги, її пропагування для осіб із певними функціональними обмеженнями, бібліотечний pop-stop, коли бібліотека перетворюється на майданчик для відкритого інтерактивного спілкування з цікавими людьми; робота бібліотекарем і, навіть, написання книг з власного досвіду. Так, з допомогою одного засобу молода людина, пройшовши всі етапи – від вирішення особистих труднощів і подолання зовнішніх бар'єрів – досягне більш широкої інтегрованості у соціум. Суспільство її «побачить» не лише як споживача, але як активного учасника певної діяльності, ініціатора змін.

Інша ситуація, коли потрібно перетворити молоду людину з пасивного споживача на активного учасника. Так, коли ми розглядаємо концерт для молоді з інвалідністю, то визначаємо дві категорії – молоді люди як глядачі; молоді люди як учасники, однак їхні глядачі здебільшого інші люди з інвалідністю, а також можуть бути члени їхніх сімей та фахівці певних служб. Виходить замкнене коло, коли штучно формується зовнішня ізоляція. А мистецтво та заклади культури не стали засобами соціокультурної анімації. Поетапність у цьому плані ми бачимо передусім через розширення кола учасників, адже молодь можна залучити і до прикрашання залу, і до виготовлення костюмів, і до гримування. Також сам концерт може стати не просто демонстрацією здібностей, а частиною благодійної акції для вихованців дитячих будинків, клієнтів геріатричного пансіонату тощо. Це дасть змогу молодим людям відчути свою соціальну корисність, дієвість. Важливий момент – залучення молоді з інвалідністю до концерту спільно зі здоровими однолітками, спочатку, як варіант, у різних видах мистецтва, щоби не було видимого порівняння. Так буде змінюватися і суспільна думка, і зростатиме толерантне ставлення до таких людей, а також вони поступово долатимуть персональні обмеження.

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Підсумовуючи вищезазначені положення, хочемо наголосити на тому, що засоби соціокультурної анімації володіють величезним потенціалом, в тому числі і комплексом соціально-інтегративних ресурсів у роботі з молоддю з інвалідністю. Однак лише усвідомлений, комплексний підхід до їх використання забезпечить якнайповніше залучення молодих людей до світу культури та мистецтва, щоби з їх допомогою утверджувати своє місце у соціумі як рівноправної, вільної, самодостатньої особистості. Розкриття внутрішніх можливостей молодих людей з інвалідністю з допомогою засобів СКА можливе за умови

чіткої поетапності їх застосування у процесі соціальної інтеграції, а також з огляду на готовність самих молодих людей до змін, до активної участі в життєдіяльності.

Перспективами подальших досліджень вбачаємо у виявленні та обґрунтуванні основних етапів, рівнів, стадій залучення молодих людей до анімаційної діяльності, які сприятимуть максимально успішному використанню засобів соціокультурної анімації в процесі соціальної інтеграції молоді з інвалідністю.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук, С. (2014). Сучасні форми роботи в бібліотеках. *Бібліотечна планета*, 2, 24-26.
2. Dumazedier J. (1987). *Loisir et animation depuis les années*. Les Cahiers de l'animation, 61-62, 33-49.
3. Moser H., Müller E, Wettstein H. (2004). *L'animation socioculturelle : Fondements, modèles et pratiques*. Nouvelle édition [en ligne]. Genève : Éditions ies, (généré le 03 janvier 2019). Disponible sur Internet : books.openedition.org/ies/1482
4. Шаровская А. (2009). Драматерапия как технология социальной реабилитации молодых инвалидов: теоретический аспект, 16, 41-45. cyberleninka.ru/article/n/dramaterapiya-kak-tehnologiya-sotsialnoy-reabilitatsii-molodyh-invalidov-teoreticheskiy-aspekt
5. Шамсутдинова, Д.В. (2003). Досуговая деятельность как фактор социально-культурной интеграции личности (Автореферат дис. д-ра пед. наук). СПб.

References:

1. Koval'chuk, S. (2014). Suchasni formy` roboty` v bibliotekakh. [Modern forms of work in libraries] *Bibliotekna planeta – Library planet*, 2, 24-26. [in Ukrainian].
2. Dumazedier J. (1987). *Loisir et animation depuis les années*. Les Cahiers de l'animation, 61-62, 33-49.
3. Moser H., Müller E, Wettstein H. (2004). *L'animation socioculturelle : Fondements, modèles et pratiques*. Nouvelle édition [en ligne]. Genève : Éditions ies, (généré le 03 janvier 2019). Disponible sur Internet : books.openedition.org/ies/1482
4. Sharovskaja A. (2009). Dramaterapija kak tehnologija social'noj reabilitacii molodyh invalidov: teoreticheskij aspekt [Drama therapy as a technology of social rehabilitation of young disabled people: a theoretical aspect]. 16, 41-45. [in Russian]. cyberleninka.ru/article/n/dramaterapiya-kak-tehnologiya-sotsialnoy-reabilitatsii-molodyh-invalidov-teoreticheskiy-aspekt
5. Shamsutdinova, D.V. (2003). Dosugovaja dejatel'nost' kak faktor social'no-kul'turnoj integracii lichnosti [Leisure activities as a factor of socio-cultural integration of the individual]. Exendid abstract of Doctor's thesis. SPb. [in Russian].

Мартынюк Т.А. Социально-интегративные ресурсы средств социокультурной анимации в работе с молодежью с инвалидностью.

В статье рассмотрены средства социокультурной анимации как многосторонняя интервенция с помощью различных ресурсов на различные сферы психики с целью их активизации. В статье предложено авторское понятие «средства социокультурной анимации», определены основные и вспомогательные группы средств социокультурной анимации учитывая первичность и значимость их влияния. Особое внимание обращено на социально-интегративные ресурсы различных средств социокультурной анимации. Автором определены эффективными такие группы социально-интегративных ресурсов, которыми потенциально обладают средства социокультурной анимации в работе с молодежью с инвалидностью: интегративно-рекреативные, интегративно-релаксационные, интегративно-коммуникативные, интегративно-адаптивные, интегративно-защитные, интегративно-реабилитационные, интегративно-развивающие, интегративно-реконструктивные, духовно-культурные, интегративно-творческие, интегративно-образовательные, интегративно-воспитательные.

Ключевые слова: социокультурная анимация, средства социокультурной анимации, молодежь с инвалидностью, социально-интегративные ресурсы, социальная интеграция.

Martyniuk T. The socio-integrative resources of socio-cultural animation in working with young people with disabilities.

The article considers the means of socio-cultural animation as a multilateral intervention with the help of various resources in different areas of the psyche in order to activate them. The author's concept of "means of socio-cultural animation" is offered in the article, the basic and auxiliary groups of means of socio-cultural animation are defined considering the primacy and significance of their influence. The author draws attention to the fact that no technology, form or method, etc. is a means of socio-cultural animation. They acquire their meaning only in the context of a certain type of activity. Accordingly, the following groups of means of socio-cultural animation are defined: the main - language tools (oral and written (printed), artistic means, interactive (psychological and pedagogical) tools, sports and health tools, institutional tools, aids - visual aids, technical means, material means.

Particular attention is paid to the social and integrative resources of various means of socio-cultural animation. The author identifies the following groups of social-integrative resources, which are potentially possessed by the means

of socio-cultural animation in working with young people with disabilities: integrative-recreational, integrative-relaxation, integrative-communicative, integrative-adaptive, integrative-protective, integrative-rehabilitative, integrative-reconstructive, spiritual-cultural, integrative-creative, integrative-educational, integrative-educational.

The publication notes that each group of socio-cultural animation has a set of such resources, but some of them are more effective, relevant in specific conditions, as well as when working with certain categories of clients but at the same time young people with different interests and different types of disorders of the body can get acquainted with different types of art, culture, etc. and choose for themselves the starting option - the one from which they will begin the movement for change.

Key words: socio-cultural animation, means of socio-cultural animation, youth with disabilities, social-integrative resources, social integration.

DOI 10.31392/NPU-nc.series 19.2020.39.11
УДК 378.147:159.943.7:316.47]:376.011.3-051

С.П.Миронова
muronova@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-9418-9128>

М.Г.Буйняк
maryana.buinyak@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8472-4847>

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 016 СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА

Аналіз сучасних підходів до вищої освіти у країнах Європейського Союзу свідчить про актуальність формування у фахівців різних профілів універсальних навичок (Soft skills), які роботодавцями розцінюються вище, ніж вузькопрофільні. Розвиток таких якостей фахівця забезпечить йому гнучкість, можливість удосконалити кваліфікацію та працевлаштовуватися в змінних суспільних умовах. Формування соціальних навичок у майбутніх корекційних педагогів є одним із завдань компетентнісного підходу до підготовки сучасних фахівців. У статті наводяться результати розуміння студентами вагомості цих компетенцій. З'ясовано, що більшість респондентів розуміють значущість соціальних компетенцій і орієнтуються в них. Встановлено, що вибіркові дисципліни, запропоновані кафедрою корекційної педагогіки та інклюзивної освіти студентам спеціальності 016 Спеціальна освіта, відповідають за змістом і завданнями не лише стандартам вітчизняної вищої освіти, а й європейським вимогам, оскільки спрямовані й на формування Soft skills.

Ключові слова: соціальна компетентність; соціальні навички; Soft skills; професійна підготовка; спеціальність 016 Спеціальна освіта; корекційні педагоги.

Постановка проблеми. Однією з 10 ключових компетентностей Нової української школи визначена соціальна компетентність, яка забезпечить випускнику можливість адекватної реалізації в суспільному, сімейному та професійному житті [4]. Аналіз сучасних підходів до вищої освіти у країнах Європейського Союзу свідчить про актуальність формування у фахівців різних профілів універсальних навичок – Soft skills, які роботодавцями розцінюються вище, ніж вузькопрофільні [5; 6; 7]. Soft skills допомагають ефективніше керувати своїми ресурсами, налагоджувати продуктивну комунікацію, контролювати свої емоції. Вагомість володіння сучасними випускниками соціальними навичками й обумовила дослідження цієї проблеми щодо майбутніх корекційних педагогів.

Аналіз досліджень і публікацій. У дослідженнях, присвячених підготовці фахівців з вищою освітою, наголошується на особистісних підходах; формуванні таких якостей фахівця, які забезпечать йому гнучкість, можливість удосконалити кваліфікацію та працевлаштовуватися в змінних суспільних умовах. В останні роки такими компетентностями в багатьох стандартах вищої освіти та теоретичних джерелах називаються соціальні навички (Д. Гоулмен, Л. Вольнова, М. Докторович, Л. Кайдалова, Н. Лазуріна, М. Писаревський та ін.) [1; 2; 5]. Узагальнюючи це поняття, М. Докторович (2009) відносить до соціальних навичок вміння переконувати, комунікувати, розв'язувати конфлікти, керувати індивідами та групами, управляти змінами, здатність працювати в команді. Вона визначає соціальну компетентність як здатність людини, що пов'язана з оточенням, життям суспільства, соціальною діяльністю особистості